

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Första kammaren.

Nr 22.

Lördagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 114, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Mölltorps socken av Skaraborgs län; och

nr 115, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga fastigheter i Brunflo socken av Jämtlands län.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, angående tillfälliga lönetillägg åt vissa kvinnliga skrivbiträden, hänvisades propositionen, i vad den avsåg nionde huvudtiteln, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, med förslag till lag om samhällets barnavård m. m., hänvisades propositionen, såvitt den rörde förslaget till lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 13 juni 1919 om kommunalförbund, till konstitutionsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: I anslutning till en överenskommelse inom andra lagutskottet hemställer jag, att kammaren ville besluta, att tiden för väckande av motion med anledning av denna proposition måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter tjugonde dagen från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 151, med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 kap. 45 § strafflagen m. m.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 152, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd m. m.;

nr 159, angående ratificering för Sveriges del av den i Paris den 9 februari 1920 undertecknade internationella traktaten om Spetsbergen; samt

Första kammarens protokoll 1924. Nr 22.

nr 163, angående ratificering av vissa ändringar i stadgan för den internationella arbetsbyrån.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 165, med förslag till förordning om fastighetstaxering åren 1925 och 1926 m. m., hänvisades propositionen, i vad den avsåg förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 29 juni 1921 (nr 411) angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda landskommuner, till statsutskottet samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 177, angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 183, angående godkännande av att traktater rörande inrättande av undersöknings- och förlikningsnämnder avslutas mellan Sverige samt Danmark, Finland och Norge.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 191, med förslag till förordning med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 199, angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union avslutat handelsavtal.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående godkännande av en mellan Sverige och Schweiz träffad provisorisk handelsöverenskommelse.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 209, med förslag till förordning angående postgirorörelse.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 211, med förslag till förordning om fördelning av automobilskattemedel.

Föredrogs och lades till handlingarna första lagutskottets memorial nr 16, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande första lagutskottets utlåtande nr 14 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 50, 54, 80, 91, 93, 124, 132 och 133 §§ i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1925 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om anslag till räntefria lån för inköp av vårutsäde.

*Anslag till
räntefria lån
för inköp av
vårutsäde.*

Utskottet hade i ett sammanhang till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) nr 48 i första kammaren av herrar *Ingeström* och *Bergman, Ingebrikt*, till hemställa likalydande med nr 75 i andra kammaren av herr *Olofsson* i Diger-näs m. fl., vari föreslagits, att riksdagen ville anvisa ett belopp av 2 miljoner kronor att utlämnas till hushållningssällskap och lantmannasammanslutningar såsom räntefria lån under ett års tid för inköp av vårutsäde i de delar av landet, där vårsäden icke gått till mognad, för att bereda dessa korporationer möjlighet att lämna de svagast ställda jordbrukarna betalningsanstånd till våren 1925, samt

2) nr 79 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Stäringe m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte anvisa 2 miljoner kronor att avsättas till en lånefond för utlämnande av räntefria lån på ett år med högst 400 kronor till varje låntagare för inköp av utsäde i enlighet med i motionen angivna grunder.

Över motionerna hade utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande från lantbruksstyrelsen.

I det nu föredragna utlåtandet hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av de i ämnet väckta motionerna I:48 samt II:75 och 79 dels för utlämnande enligt i utlåtandet angivna grunder och efter av Kungl. Maj:t meddelade närmare bestämmelser av räntefria lån för inköp av vårutsäde för budgetåret 1924—1925 anvisa ett anslag av 1,500,000 kronor, dels ock medgiva, att av de medel, som jämlikt riksdagens skrivelser den 12 maj 1868 och den 6 mars 1889 blivit ställda till Kungl. Maj:ts disposition för behövandes undsättning vid missväxt eller felslagen skörd eller då allmänna nöd i någon ort av annan orsak uppstått finge för täckande av genom berörda utlåning uppkommande ränteförluster tagas i anspråk ett belopp av intill 75,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Ingeström*, som i likhet med lantbruksstyrelsen ansett någon annan begränsning av lånebeloppets storlek än beträffande lånebidraget per deciton inköpt vara icke böra ifrågakomma.

Herr Ingeström: Jag ber, herr talman, att först till utskottet få uttrycka min erkänsla över, att utskottet utan någon egentlig meningsskiljaktighet yrkat bifall till min motion och hemställer om ett så stort anslag som 1,500,000 kronor till räntefria lån för inköp av vårutsäde, men jag skulle naturligtvis ha varit ännu mera tacksam, om utskottet följt de anvisningar, som lantbruksstyrelsen här lämnat. Det är i denna punkt, som jag har en avvikande mening mot utskottet, och jag skall nu tillåta mig att framföra min synpunkt på den föreliggande frågan.

Samtidigt som jag och mina medmotionärer väckte en motion i detta ärende,

*Anslag till
räntefria lån
för inköp av
vårutsäde.*

(Forts.)

väcktes i andra kammaren av herr Pettersson i Stäringe m. fl. en motion, som hade samma syftemål. Bägge motionerna remitterades till lantbruksstyrelsen, för att styrelsen skulle sättas i tillfälle att avgiva utlåtande i frågan. Lantbruksstyrelsen ställde sig synnerligen förstående till denna betydelsefulla fråga och ansåg, att lån borde utlämnas, men icke till hela det belopp, som utsädehavren betingar i inköp, utan endast till högst 15 öre per kg. Någon annan begränsning av lånebeloppets storlek till enskild låntagare ansåg lantbruksstyrelsen icke böra ifrågakomma.

I den av herr Pettersson i Stäringe väckta motionen föreslås emellertid, att länen skulle utgå med högst 400 kronor till varje låntagare. Denna begränsning av lånebeloppen ville lantbruksstyrelsen, som jag nyss nämnde, icke vara med om. Då ju utskottet emellertid har gått den väg, som herr Pettersson i Stäringe anvisat, har utskottet på visst sätt en annan synpunkt på frågan än vad lantbruksstyrelsen och även jag har. Utskottet vill egentligen hjälpa den personliga jordbrukaren, men lantbruksstyrelsen går ut ifrån den synpunkten, att det är jordbruket, som skall hjälpas, att det är jordbrukets produktion, som skall underlättas och stimuleras. Jag skulle kunna förstå utskottets ståndpunkt, om utskottet hade förklarat, att lån endast skulle utgå till mindre bemedlade jordbrukare, men utskottet vill nu vara med om, att alla jordbrukare, huru väl situerade de än äro, skola få lån, om beloppet inskränker sig till 400 kronor. På så sätt är motionens syfte delvis förfelat, kan man säga, då de större arealerna icke få den hjälp, som de så väl behöva.

Utskottet utgår ifrån den förutsättningen, att de mindre och medelstora jordbrukarna äro ekonomiskt sett sämre ställda än de större. Så kan förhållandet vara i vissa delar av landet, men vad som är alldeles säkert är, att inom de delar av landet, som det här är fråga om, äro de större jordbrukarna i stort sett bra mycket sämre ställda än de mindre jordbrukarna, och man kan rent av säga, att i dessa trakter befinner sig det större jordbruket i ett ekonomiskt nödläge. Det måste därför kännas synnerligen orättvist för dessa jordbrukare att icke kunna få till fulla utnyttja den hjälp, som staten vill giva, särskilt som staten icke gör någon förlust. Den ränteförlust, som staten kommer att vidkännas, ersättes ur den s. k. undsättningsfonden, vilken fond just är till för att hjälpa jordbruket under bekymmersamma tider.

Som en förklaring till, att utskottet icke vill vara med om lantbruksstyrelsens förslag, att icke någon begränsning här skall förekomma, säger utskottet: »I fråga om lånebeloppets begränsning i övrigt anser utskottet försiktigheten bjuda, att, såsom i den av herr Pettersson i Stäringe m. fl. väckta motionen föreslagits, det högsta lånebeloppet för låntagare bestämmes till 400 kronor.» Ja, försiktighet är en dygd, men det kan nästan bli för mycket försiktighet. Jag antager, att utskottet har tänkt sig, att om flertalet av dessa större jordbrukare skulle kunna få lån till hela det utsäde, de behöva, så skulle stora delar av fonden komma att tagas i anspråk härför, och det kunde då befaras, att en del av de mindre jordbrukarna på det sättet skulle bli utan den hjälp, som de behövde. Det är emellertid mycket lätt att göra en beräkning över dessa större jordbruksbehov. Om man utgår ifrån egendomarnas storleksgrupper i de olika länen, finner man, att om jordbruksutskottet följt lantbruksstyrelsens förslag och lämnat de större jordbrukarna i Dalarne, Värmland och Norrland lån till hela deras behov, så skulle det röra sig om en areal av 50,000 hektar åkerjord. Utgår man ifrån, att vad som skulle belöpa sig över de 400 kronorna utgör hälften av denna areal, återstå alltså 25,000 hektar. Av dessa kan en del avräknas, såsom i Värmlands sydligaste trakter, Kristinehamnstrakten, där utsäde finnes. Om man sedermera räknar med, att en fjärdedel av arealen besås med havre, kommer man till en siffra av ungefär 6,000 hektar. Det skulle således till denna areal erfordras utsäde uppgående till 1 miljon kilogram. Efter 15 öre

per kg. skulle således erfordras 150,000 kronor. Om alla dessa jordbrukare, som behöfve mer än 400 kronor, skulle få lån till fullo, innebär detta alltså en påkänning för fonden av 150,000 kronor. Men nu är det klart, att så icke kan bli förhållandet, ty de stora bolagen, som äga en avsevärd del av de av mig nu nämnda arealerna, skaffa sig utsäde från annat håll, där de kunna få det billigare, då de uppköpa jämförelsevis stora kvantiteter. I realiteten skulle det bliva en påkänning för fonden av högst 75,000 kronor, och det bör naturligtvis icke på något sätt verka avskräckande.

Jag skall därför be att få yrka bifall till klämman i jordbruksutskottets utlåtande, men beträffande motiveringen yrkar jag, att satsen nederst på sidan 2, som börjar med »i fråga om lånebeloppens begränsning i övrigt», må utgå. Därmed vinner jag det syftemål, som jag avser, och om det blir kammarens beslut, har kammaren beslutat i överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen föreslagit.

Herr Hellström: I den här frågan föreligga två motioner, den ena väckt av herr Ingeström i första kammaren och den andra av herr Pettersson i Stäringe i andra kammaren. Nu har jordbruksutskottet i viss utsträckning tillstyrkt båda motionerna. Herr Ingeström är emellertid missnöjd med, att den i andra kammaren väckta motionen skulle bliva bifallen på sätt som jordbruksutskottet föreslagit, och har därför hemställt, att riksdagen endast måtte bifalla det yrkande, som han framställt. Detta innebär, att det icke skulle göras någon begränsning med hänsyn till det belopp, som skulle kunna lämnas till varje enskild jordbrukare. Herr Pettersson i Stäringe, vilken som bekant representerar bondförbundet och liksom sina medmotionärer väl får anses också vara livligt intresserad av jordbrukets utveckling, har däremot hållit före, att man borde kunna begränsa lånebeloppet till 400 kronor. Jordbruksutskottet har gått med på denna uppfattning huvudsakligen på grund därav, att utskottet icke har ansett, att syftet med motionerna varit att gynna vare sig större eller mindre jordbrukare, utan att syftet skulle vara, att det, såsom det heter i utskottets utlåtande, »givetvis måste anses som en angelägenhet av vikt, att vårsädesodlingen i landet icke lider något avbräck».

Om man tager hänsyn till egendomsfördelningen i de delar av landet, som skulle få den här ifrågasatta förmånen, således huvudsakligen de norra delarna av landet, så visar det sig, att där finnes ett jämförelsevis litet antal större jordbrukare. Flertalet av jordbrukarna där ha så små jordbruk, att man kan anse, att deras behov av utsäde blir alldeles tillräckligt tillgodosett, även ifall maximumbeloppet för lånen begränsas till 400 kronor. Herr Ingeström har också i sitt anförande bestyrkt den saken, då han framhållit, att det i de delar av landet, för vilka dessa lån äro avsedda, finns så få större jordbruk, att även om man skulle taga med dem, så skulle lån till dessa icke behöva utlämnas till större belopp än sammanlagt 150,000 kronor. Nu är det alldeles givet, att det är de mindre jordbrukarna, som ha de största svårigheterna med utsädesanskaffningen, och på grund därav torde det också få anses synnerligen väl motiverat, att man gör den begränsning, som i en av motionerna ifrågasatts och som jordbruksutskottet här har hemställt om.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag beträffande såväl kläm som motivering.

Herr Ingeström: Jag skall be att få inlägga min gensaga mot herr Hellströms påstående, att det är de mindre jordbrukarna, som för närvarande ha det svårast. Han ville bagatellisera denna sak och sade, att det blir icke många större jordbrukare, som skulle hava fördel av dessa lån. Ja, i Norrland finns det icke några sådana större jordbrukare, och den, som representerar Norrlands

*Anslag till
räntefria lån
för inköp av
vårutsäde.*
(Forts.)

Anslag till
räntefria lån
för inköp av
vårutsäde.
(Forts.)

intressen, såsom herr Hellström, har naturligtvis icke sin uppmärksamhet riktad på andra delar av landet. Men i Värmland hava vi 350 å 360 sådana jordbruk, medan det däremot i Norrbotten icke finns ett enda. Dessa av mig nämnda jordbruk äro i mycket stort behov av lån.

Jag säger i min motion: »att köpa utsäde för c:a 30 öre per kg., lägga ned arbete med sådd och skörd och sedan kanske få 4—5 kornet av havren, som nästa höst möjligen betingar ett pris av 10 öre per kg., är utan tvivel förlustbringande.» Den kalla vår, som vi för närvarande ha, gör också säkert mången jordbrukare betänksam, om han skall plöja upp sin jord och köpa denna dyra utsädehavre samt så densamma för att sedan i höst möjligen få till resultat att havren icke gått till mognad.

Herr Sederholm: Herr Ingeström har här velat göra gällande, att genom bifall till jordbruksutskottets förslag de större jordbrukarna skulle ställas i en synnerligen ogynnsam ställning. Jag kan knappast biträda denna uppfattning. Det är i alla fall så, att denna lånerätt icke är begränsad till de mindre jordbrukarna, utan tillkommer såväl större som mindre. Men den skulle blott begränsas till 400 kronor.

Om jag utgår ifrån samma förutsättning, som herr Ingeström gjorde, nämligen att man avser att beså en fjärdedel av totalarealen med havre, så räcker detta anslag på 400 kronor till för hela utsädesbehovet för en gård, som sträcker sig upp till 125 tunnland. Först för gårdar, som ligga över denna siffra, kommer det i fråga, att jordägaren får lov att själv släppa till en del av de pengar, som behövas för anskaffande av havre.

Här är endast fråga om den begränsningen, att ingen får bli hjälpt med mer än 400 kronor, och det är väl i alla fall icke så obilligt, att här göres en dylik begränsning, så att icke stora jordbrukare skulle kunna få obegränsade utsädeslån, om de komma tidigare in med sina ansökningar, kanske till förfång för senare inkomna ansökningar från mindre jordbrukare.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ingeström: Jag förstår icke, hur herr Sederholm kan säga, att anslaget icke skulle räcka till, när lantbruksstyrelsen, som hört sig för hos samtliga hushållningssällskap och lantmannaföreningarna i de delar av landet här är fråga om, förordar mitt förslag, att ingen begränsning i fråga om lånebeloppets storlek skall vidtagas. Således kan ej tänkas, att de stora jordbrukarna kunna komma före och få lån, varigenom de mindre icke skulle kunna erhålla dylika. Saken ligger så, att denna fond kommer att räcka till, även om de stora jordbrukarna skulle få lån utan begränsning.

När lantbruksstyrelsen förordat hos jordbruksutskottet detta förslag om hjälp till de svenska jordbrukarna, förefaller det mig mycket underligt, att jordbruksutskottet, när det icke kostar staten någonting, skall säga nej.

Herr von Sneidern: Jag hade verkligen icke tänkt deltaga i denna diskussion, men de ytterligt svaga skäl, som från jordbruksutskottets sida åberopats av herr Hellström och herr Sederholm, ha gjort, att jag icke kan underlåta att yrka bifall till herr Ingeströms förslag. Det är verkligen så, som han har sagt, att det är för åstadkommandet av möjligheten att få största möjliga områden besådda med fullgott vårutsäde, som nu föreslagna åtgärder böra vidtagas. Det finns då icke någon särskild anledning att begränsa denna omsorg till en mindre areal. Då här samtidigt har påvisats, att det ökade kapitalbehov, som skulle bli följden av att bidrag även lämnades de större jordbrukarna, icke är av någon betydelse, förefaller det mig icke föreligga några skäl till begränsning.

Herr Sederholm yttrade, att det är fullkomligt rättvist, att man över hela

linjen gör en begränsning till ett visst lånebelopp. Men faktiskt är det för de olika jordbrukarna så, att behovet av ekonomiskt stöd står i proportion till den areal, som jordbrukaren har att besä. Han behöver därför större bidrag, i händelse han har större areal, för att lånen skola verka likformigt i förhållande till vederbörandes ekonomi. Då det, som sagt, icke betyder så mycket i ekonomiskt avseende för det hela, men däremot för den enskilde kan betydelsefullt mycket, ber jag att få yrka bifall till herr Ingeströms förslag.

Anslug till räntefria lån för inköp av värutsäde.
(Forts.)

Medan jag har ordet, ber jag att få understryka ett önskemål, som jag hoppas ändock kommer att förverkligas, ehuru därom icke säges något i utskottets utlåtande. Jag vill nämligen påpeka nödvändigheten av, att i de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kommer att utfärda, noga fastslås, att dessa lån endast få utlämnas, när man vet, att verkliga garanterat fullgott utsäde kommer till användning. Mycket dåligt utsäde är för närvarande i omlopp, och för inköp av sådan vara bör naturligtvis icke statsbidrag komma i fråga.

Jag ber alltså, herr talman, att få hemställa om bifall till herr Ingeströms yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan endast yrkats, att densamma skulle bifallas. Därjämte hade beträffande utskottets motivering framställt olika yrkanden, till vilka herr talmannen strax ville återkomma.

På därefter gjord proposition bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

I avseende å motiveringen, yttrade vidare herr talmannen, hade yrkats, dels att utskottets uttalanden skulle godkännas, dels ock, av herr *Ingeström*, att samma uttalanden skulle godkännas med utelämnande av den mening, som å sid. 2 rad 3 nedifrån i det tryckta utlåtandet började med orden »I fråga om lånebeloppets begränsning».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets uttalanden vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Ingeström* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som i avseende å motiveringen i jordbruksutskottets utlåtande nr 14 godkänner utskottets uttalanden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ingeströms under överläggningen därom framställda yrkande.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 31.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, Om antagande i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning rörande antagande av ett världsspråk och inrättande av en internationell världsspråksakademi. *Om antagande av ett världsspråk.*

Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)

Med föranledande av ifrågavarande, inom första kammaren av herr *Liudhagen* väckta motion, nr 200, hade utskottet i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, genom hänvändelse till Nationernas förbund eller annorledes, taga initiativ till en förutsättningslös internationell utredning och överläggning för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett internationellt hjälpspråk.

Herr Andersson, Karl Andreas: Herr greve och talman! Det brukar ibland i riksdagen så där en smula på skämt sägas, att man skall hålla ögonen på de tillfälliga utskotten, särskilt om ett sådant utskott är enigt, ty eljest kunna de lätt ställa till med överraskningar i riksdagen. Jag tror, att man här har ett betänkande av sådan beskaffenhet, och det är därför, som jag har begärt ordet. Jag anser det nämligen vara mindre lämpligt att låta detta betänkande passera kammaren utan att någon röst från den motsatta sidan låter höra sig.

Jag skall icke ingå på de argument, som vanligen brukas anföras mot införandet av ett världsspråk. Jag vill blott framföra en särskild omständighet, som tillkommit och som måste tillmätas mycket stor betydelse. Det är nämligen så, att denna fråga redan har varit före till behandling inom Nationernas förbund. Nu har motionären yrkat, att det skulle inledas en förutsättningslös undersökning angående införandet av ett världsspråk. Det är visserligen icke precis denna fråga, som varit uppe i Nationernas förbund, utan det är speciellt frågan om det konstgjorda språket esperanto, som där varit före. Men då man läser den motivering, som motionären anför, kommer man dock klart fram till, att han tänkt sig ett konstgjort språk, ty, säger han, det är en politisk omöjlighet att tänka sig något av de levande språken genomfört som ett världsspråk. Därför menar jag, att den fråga, som här föreligger, verkligen varit uppe till behandling i Nationernas förbund. Och den kommission inom Nationernas förbund, som hade den frågan till behandling, har avgivit det utlåtande, som återfinnes i utskottsbetänkandet och som jag föreställer mig utgör ett gott uttryck för en rimlig uppfattning av det föreliggande spörsmålet. Denna kommission yttrar sig så här: »Sedan kommissionen för intellektuellt samarbete från olika synpunkter skärskådat problemet om ett internationellt hjälpspråk, anser den sig icke böra anbefalla ett artificiellt språk åt förbundsförsamlingens uppmärksamhet. Kommissionen bestrider icke de praktiska fördelar, vilka det allmänna antagandet av ett konstgjort hjälpspråk skulle medföra, men den håller före, att dess bemödanden framför allt böra gå ut på att befrämja studiet av de levande språken och de främmande folkens litteratur, enär detta studium utgör ett av de mäktigaste medlen för intellektuellt och moraliskt närmande mellan människor av olika nationaliteter, vilket just är folkförbundets ideal.»

Utöver detta vill jag endast tillägga, att jag föreställer mig, att nationernas förbund har så många verkligt stora uppgifter att sysselsätta sig med, att det även ur den synpunkten vore synnerligen olämpligt att Sveriges riksdag nu skulle försöka att få frågan om ett världsspråk fram till behandling av Nationernas förbund.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr Pauli: Herr talman! Då jag i utskottet varit med om att handlägga denna fråga och biträtt dess enhälliga beslut, må det tillåtas mig att med några ord bemöta den föregående talaren.

Han började i en ganska skämtsamt ton och sade, att man borde hålla ögonen på de tillfälliga utskotten, så att de icke komma och ställa till med överraskningar. Det är rätt egendomligt att få höra det förslag, som utskottet här

framställt, betecknas som en överraskning för denna kammare. Jag ber att få påminna den föregående talaren, att det är endast tre år sedan — jag förmodar, att han själv vid den tiden satt i kammaren — som första kammaren biföll ett yrkande i ungefär samma riktning från samma utskott. När första kammaren en gång ställt sig på den ståndpunkt, som utskottet här har intagit, är det som sagt egendomligt att tala om att utskottet nu kommer med överraskningar, när det helt enkelt hemställer om, att kammaren än en gång ville hjälpa till att få fram denna sak.

*Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)*

Den övriga delen av den ärade ledamotens anförande tyckte jag icke heller utmärkte sig för större logisk skärpa än hans ingress. Han sökte bevisa, att vi icke borde ta befattning med denna fråga, eftersom den redan förelagat i Nationernas förbund. Visserligen måste den ärade talaren, sanningskär som han är, erkänna, att Nationernas förbund icke har behandlat den sak, som utskottet här har hemställt om, nämligen en förutsättningslös utredning om ett internationellt hjälpspråk — av vilken natur detta språk skulle vara, har utskottet icke yttrat sig om — men, säger han, motionären har tydligen närmast tänkt sig ett artificiellt språk, *den* saken har behandlats nere i Genève, och alltså har frågan redan varit före i Nationernas förbund. Men det, som här föreligger till kammarens avgörande, är ju icke vad motionären i detta fall önskat — vilket för övrigt icke kommit fram i hans kläm, utan endast i hans motivering — utan det är utskottets yrkande det här gäller, och om den saken har herr Andersson erkänt, att den *icke* varit före.

Vad nu beträffar behandlingen av frågan i Nationernas förbund, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på vissa omständigheter därvidlag. Såsom här framhållits, är det icke problemet i hela dess omfattning, som där har behandlats, utan det är en alldeles speciell utformning av detsamma, nämligen antagandet av ett särskilt artificiellt språk, esperanto, såsom internationellt hjälpspråk. Denna sak framfördes i Nationernas förbund redan vid första förbunds församlingen av 11 ombud från olika stater med lord Robert Cecil i spetsen, och den hänsköts så småningom till kommittén för intellektuellt samarbete, som under förra årets augusti månad behandlade frågan. Såsom har framhållits i utskottsberäkningen, stodo där tvenne olika ståndpunkter mot varandra. Dels hade en ledamot föreslagit, att man skulle tillsätta en subkommitté, som ägnade frågan en mera allsidig behandling med tillhjälp av experter. Då Nationernas förbunds delegeradeförsamling remitterade ärendet till kommittén, hade den också uttryckligen uttalat en önskan i den riktningen. I denna kommitté för intellektuellt samarbete var det emellertid särskilt tvenne ledamöter, som lyckades göra en motsatt åsikt gällande, nämligen en fransman, de Reynold, som hade författat en promemoria för sammanträdet, samt ordföranden, professor Bergson. De Reynold hade en massa skäl att anföras mot esperanto, och särskilt ett av dessa skäl var av föga saklig natur. Han ansåg, att möjligen kunde små barn ha glädje av att korrespondera på detta språk med varandra på brevkort, en glädje, som han icke ville förmena dem, men någon mera betydelsefull användning av esperanto kunde han icke tänka sig. Man måste förvåna sig över ett dylikt yttrande av en man i den ställningen. Ehuru jag icke här vill uppträda såsom talesman speciellt för esperantospråket, så må det dock tillåtas mig att fästa uppmärksamheten på, att detta språk, som i slutet av 1880-talet komponerades av en polsk läkare, Zamenhof, har kommit till mycket stor utbredning och praktisk användning. Det är icke minst anmärkningsvärt, att vid den konferens i Venedig förlidet år, där 84 handelskammare, 30 turistföreningar och 60 industriförbund samt exportföreningar och bankföreningar voro representerade, gjordes uttalanden av olika handelskammare, däribland särskilt handelskamrarna i London och Paris, vari man i mycket erkännssamma ordalag framhöll den nytta man i kommersiellt avseende hade

*Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)*

haft av esperanto. Där framhölls till och med, att när det gällde att uttrycka sig klart och otvetydigt, vilket synnerligen ofta är behöfligt i handelskorrespondens, hade man funnit detta språk mera användbart än engelskan och franskan, då det var fråga om korrespondenter, som icke voro absolut hemmastadda i dessa kulturspråk.

Den mening, som kom att segra i kommittén för intellektuellt samarbete, var, att man icke skulle rekommendera användningen av ett konstgjort språk inför Nationernas förbund och dess delegeradeförsamling. I stället borde man lägga ner sina ansträngningar på att befrämja studiet av de främmande språken och de främmande folkens litteratur. Man ställer sig verkligen ganska spörjande och undrande inför ett sådant uttalande. De främmande språk som man här måste taga i betraktande uppgå dock till ett ganska stort antal. Det är tydligen icke meningen, att man bara skall tänka på de tre stora kulturspråken, engelskan, franskan och tyskan, ty när det gäller att få tillgång till de olika folkens nationallitteratur, som professor Bergson särskilt betonade vikten av, då räcka dessa språk icke till. Det finns ju stora diktarskatter förborgade även under det spanska, det italienska, de slaviska och de skandinaviska språkens lås, och för att kunna tillägna sig dessa skatter måste man alltså tillägna sig herraväldet över samtliga dessa språk. När man kommer och anklagar anhängarna av världsspråkstanken för utopism och för att vara verklighetsfrämmande, så får jag verkligen säga, att maken till den utopism och den verklighetsfrämmande uppfattning, som detta kommitténs resonemang representerar, finner man sällan hos anhängarna av världsspråksidén.

Detta kommittéuttalande kom sedan i form av en rapport inför Nationernas förbunds råd och godkändes av detta. Däremot kom det aldrig i någon form att framläggas för Nationernas förbunds delegeradeförsamling. Man kan alltså icke påstå, att det varit före i Nationernas förbund, om man därmed menar icke blott rådet utan även delegeradeförsamlingen. Det är med framhållande av detta faktum, som utskottet har förmenat, att det icke finns något hinder för den svenska riksdagen att föra denna fråga på tal inom Nationernas förbund. Men utskottet har också uttryckligen framhållit, att det icke är meningen att genom en riksdagens skrivelse ålägga regeringen något slags förpliktelse att använda just denna väg till det önskade målet, utan att man mycket väl kan tänka sig något annat sätt att väcka ett initiativ.

Vad jag emellertid framför allt vill framhålla är, att utskottet icke har tagit ställning till frågan, vilket det internationella hjälpspråket skall vara. Utskottet har tillåtit sig framhålla, att man härvidlag haft flera olika alternativ att taga i betraktande. Det finnes de, som rentav tänka sig, att man ånyo skulle återuppväcka det gamla avdöda latinet, som en gång hade rang, heder och värdighet av internationellt hjälpspråk för den lärda världen, men den tanken är alldeles säkert praktiskt utförbar. Sedan återstår möjligheten att antingen välja ett visst främmande levande språk eller också ett artificiellt språk. Jag skall icke här upptaga kammarens tid med att diskutera de många invändningar, som de respektive anhängarna av dessa olika ståndpunkter riktat mot motståndarnas alternativ. Jag vill endast i korthet framhålla, att vilket val en sådan utredning än skulle komma att leda till, är det icke något tvivel om, att man här skulle tillmötesgå ett alldeles tydligt förnimbart behov i nutiden. Man möter ofta personer, som ställa sig alldeles oförstående inför denna tanke och vilka så att säga möta den med ett kallgrin. Jag har alltid tvingats till den reflexionen, att de personer, som så göra, i regel äro folk, som icke tänkt sig in i det föreliggande problemet. Det är dock så, att det internationella samarbetet numera har tagit former och dimensioner, som man endast för ett par generationer sedan icke kunnat drömma om. Det internationella samarbetet har tagit i sin tjänst den materiella tekniken på många olika områden såsom telegraf, telefon och nu

allra senast radio. Man har verkligen gjort nästan allt vad man kan tänka sig i fråga om de rent materiella samfärdsmedlen, men man har ännu icke gjort något allvarligt, åtminstone icke från staternas sida, för att underlätta den psykiska kommunikationen, samfärdseln mellan andarna. När man rycker på axlarna åt tanken att konstruera ett hjälpspråk, påminner det mig verkligen om de tvivel, som väckts, när det varit fråga om en del tekniska uppfinningar. Det var någon, som för en tid sedan i en diskussion erinrade om, att man vid planerna på att införa järnväg här i Sverige opponerade sig mot detta och bland annat anförde, att då skulle folk gå och stjäla bort skenorna. Då övriga moderna uppfinningar först ha framträtt, ha de mötts med invändningar av ungefär lika hög valör.

*Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)*

Det har intygats av vetenskapsmän av den allra största kapacitet, att ett behov här verkligen föreligger. Det har också intygats av representativa målsmän för handel och samfärdsel, att man skulle ha allra största nytta av ett enhetligt hjälpspråk. Och jag behöver icke påminna kammarens ledamöter om, att vi i våra skolor, eftersom vi bo i denna avkrok av världen, måste nedlägga ett oproportionerligt stort arbete på att inlära de tre moderna kulturspråken. Redan gamle kung Gustav Adolf hade sina bekymmer i den vägen, vilket man kan se av ett yttrande, som han fällde i en skrivelse till professorerna i Uppsala. Han sade däri följande: »Man måste nu beklagligtvis använda mera flit, omkostnad och arbete uppå främmande tungomåls förstånd, genom vilket man sedan till själva de bokliga konsternas kunskap och förstånd komma kan, än på själva konsterna, för vilkas skull man då de främmande tungomålen lära måste.» Dessa Gustav Adolfs ord gälla i ännu högre grad i dag. Ser man på ett skol-schema vid ett gymnasium, finner man, att minst en tredjedel av tiden är ägnad åt inlärandet av främmande språk.

Vi komma väl ailla ihåg den gamla bibliska legenden om Babels torn, som ju tydligen visar, att man sedan långt tillbaka haft den förnimmelsen, att språkföribistringen är en straffdom över mänskligheten. Jag tycker, att man borde försöka att åtminstone delvis häva denna straffdom genom en internationell överenskommelse för att få till stånd ett enhetligt hjälpspråk. Vare sig det blir engelskan eller esperanto eller ido, så borde tanken förtjäna att mötas med större förstående, än den föregående ärade talaren gav uttryck åt.

Med en förnyad erinran om, att första kammaren redan för tre år sedan givit sitt stöd åt den här framkomna tanken, ber jag alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Karl Andreas: Herr greve och talman! Jag hade icke tänkt, att det skulle vara behövt att gå in på någon detaljgranskning av föreliggande spørsmål, men jag kan icke neka mig att upptaga ett par av de påstående, som den föregående ärade talaren hade under sitt anförande. Han sade bland annat, att det föreligger ett oavvisligt behov att få ett världsspråk. Ja, det är jag den förste att erkänna, men vid tanken på möjligheten att kunna tillfredsställa detta behov resonerar herr Pauli fullständigt så, som om språket vore något tekniskt, något som man kunde snickra ihop som en bokhylla, men ett språk är något, som väsentligt sammanhänger med människorna. Det är något som har framsprungit under seklernas lopp och som utgör ett uttryck för folkens olika sjäsliv, och jag har verkligen svårt att tänka mig, att man skulle kunna få ett konstgjort språk att ersätta de på detta sätt framkomna språken. Jag vill tillägga, att jag här anser mig kunna tala om ett konstgjort språk, därför att jag tror alla äro eniga om, att det icke finns någon tänkbar möjlighet att få något av de stora världsspråken till internationellt hjälpspråk, som godtages av alla nationer. Såsom bevis därpå vill jag återigen påpeka det egen-

Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)

domliga förhållandet, att motionären på denna punkt verkligen trott sig finna en politisk omöjlighet, vilket ju är ganska egendomligt för honom.

Nu tillägger utskottsledamoten herr Pauli, att hittills har från de olika starnas sida icke företagits någonting för att tillfredsställa föreliggande behov, utan vi hålla alltså på att undervisa våra barn i de levande språken. Jag vill verkligen ställa en samvetsfråga till kammaren: Skulle någon här kunna tänka sig, att det vore möjligt att till exempel i alla våra skolor i Sverige införa undervisning i esperanto, och vad skulle meningen vara därmed? Att inpränta ett sådant språk, när det icke finns någon litteratur på detsamma, när det icke är något folks själ, som tager sig uttryck på detta språk, för att använda ett uttryck, som motionären använt, förefaller vara fullkomligt orimligt. Då vi läsa de moderna språken, göra vi det, utom för att därigenom hava möjlighet att kommunicera med andra nationer, därför, att vi kunna få tillgång till den litteratur, som finns på dessa språk.

Vidare har det här sagts, att vissa utländska handelskamrar framhållit den nytta, som esperanto möjligen kan hava gjort. Det vill jag icke förneka. Men det hade varit ofantligt mycket mera betydelsefullt för denna diskussion, om herr Pauli kunnat säga, att Londons handelskammare verkligen förordat införandet av ett konstgjort språk såsom världsspråk.

Nu säger den föregående ärade talaren, att man icke kan säga, att denna fråga varit uppe i Nationernas förbund. Jag har en annan mening därom, ty den har varit behandlad av ett utskott inom Nationernas förbund fullständigt och ordentligt, och i detta utskott fanns det icke mera än en röst, som höjdes för ett åtgörande i positiv riktning enligt redogörelsen därom i utskottsbetänkandet.

Jag återgår till vad jag började med. Skulle det vara meningen att införa ett nytt modersmål, som de olika nationerna skola lära sig, och, såvitt jag förstår, är det meningen bland dem, som tala för detta språk, så tycker jag att det förefaller vara orimligt alltsammans. Och om jag tänker mig en kongress av personer från olika nationer, varest alla skola sitta och tala esperanto eller något annat konstgjort språk, så skulle det väl närmast påminna om en samling barn, av vilka intet egentligen kan tala rent. Det vill nämligen synas mig nära nog omöjligt att få fram några finesser eller nyanser på ett sådant språk. Att uttrycka tankar med ett konstgjort språk på samma sätt, som man kan göra med något av de levande språken, förefaller mig vara omöjligt.

Jag vidhåller, herr talman, mitt förut framställda yrkande.

Herr Pauli: Herr talman! Jag förstår naturligtvis mycket väl, att kammaren icke tycker om, att denna debatt förlänges, men eftersom den siste ärade talaren kommit med en del ganska oförsiktiga yttranden, som förtjäna att vederläggas, tager jag mig friheten att ägna en liten stund åt denna uppgift.

En sak, som tydligen bör klarläggas för herr Andersson, är den fundamentala skillnad, som vi måste göra mellan ett kulturspråk och ett hjälpspråk. Det är icke meningen, herr Andersson, att införa ett nytt modersmål åt våra barn. En så vansinnig tanke kan icke ens falla första kammarens första tillfälliga utskott in.

När herr Andersson säger, att det är orimligt att införa esperanto, därför att ur det språket talar icke något folks själ, så visar det, att han icke kan tänka sig ett språks uppgift annat än såsom kulturspråk, alltså såsom förmedlare av en viss nations kultur. Men man måste observera, att ett språk är också ett instrument, av vilket vi begagna oss för att i helt alldagligt tal meddela oss med varandra, för att säga »goddag», »adjö» och »skål» och sådana där mera enkla och lättbegripliga uttryck, som ju icke kunna anses vara — ja, beträffande det sista ordet vill jag lämna osagt, om det icke är det — uttryck för ett folks själ. När nu alltså språket på detta sätt i viss mån begagnas såsom ett

instrument för meddelelse individer emellan, så förstår man icke, varför icke detta instrument skulle kunna få lov att göras så ändamålsenligt som möjligt. Herr Andersson har en djupt rotad skepsis mot dessa artificiella språks möjligheter att tjäna såsom ändamålsenliga instrument. Denna skepsis beror nog på, att herr Andersson icke satt sig in i frågan. Han säger sig icke kunna föreställa sig en esperantokongress annat än såsom en samling av barn, som icke kunna tala rent. Ja, jag har visserligen icke deltagit i några större kongresser, men jag har hört och sett uttalanden och vittnesbörd om, att just vid den vanliga typen av kongresser, där det talas en tre fyra olika språk och där t. ex. svenskar, danskar och normmän försöka tala engelska, tyska eller franska, dessa försök i mycket hög grad påminna om en samling barn, som icke lärt sig tala rent. Om man däremot tänker sig en kongress, som förhandlar på ett språk, i vilket alla äro lika handikapade, tror jag icke man får det intrycket i lika hög grad. Och beträffande möjligheten att uttrycka sig klart på ett sådant språk, så är det att observera, att man med vetenskapliga experiment utvisat, att dessa språk, både esperanto och ido, just ur logisk synpunkt, äro synnerligen förträffliga meddelelsemedel. Beträffande båda har man gjort det experimentet, att man översatt först en främmande text till något av dessa språk och sedan låtit andra personer utföra en tillbakaöversättning från konstspråket till det språk, som det först gällde. Detta har visat sig slå synnerligen väl ut, så att värdet av herr Anderssons rent tekniska invändningar är lika med plus minus noll, det ber jag få framhålla. Skulle vi icke kunna använda ett artificiellt språk för meddelelse oss emellan, då vi icke ha föraktat att ersätta våra naturliga ben av kött och blod med transportmedel av mer eller mindre invecklad natur? Att man utbyter en häst mot en automobil kan visserligen tyckas vara ett brott emot naturens lagar, men jag tror icke det är någon, som känner sig upprörd över det brottet.

Till detta vill jag endast tillägga, att, fastän jag, för att bemöta herr Anderssons invändningar, har nödgats i viss mån taga de artificiella språkens parti, jag ännu en gång vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att det icke är detta frågan här gäller, utan att det nu endast gäller en hemställan från utskottet om att få en förutsättningslös utredning till stånd, så att man kan enas om ett visst språk såsom världsspråk, varigenom vi kunde i någon mån förskonas från den mångspråkighet och språkträngsel, som vi för närvarande lida under. Detta synnerligen allmänna önskemål tycker jag att man i kammaren skulle kunna förena sig om, även om man sedan har skilda meningar beträffande de olika alternativen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Hederstierna: Herr greve och talman! Det är med en viss tvekan jag tager till orda i denna fråga, därför att för ett par år sedan, då jag hade nöjet samarbeta med motionären i en kommitté, där situationen slutligen blev sådan, att jag trodde mig böra underrätta de övriga kommittéledamöterna om, att vice ordföranden i kommittén, som då var herr Lindhagen, och jag voro synnerligen goda och gamla vänner, som hade mycket gemensamt, kanske icke i fråga om åsikter men i fråga om en del annat. Herr vice ordföranden i denna kommitté, med hänsyftning på vad som skilde oss åt, ropade då till mig: »Ja, det enda är världsspråket.» Det var det, som jag hade för syndat mig emot och som stod mellan oss. Förhistorien var den, att första kammaren, där frågan varit uppe, hade godkänt en motion i ämnet och denna vandrade sedan över till andra kammaren. Där fanns det på den tiden en kombination, som herrarna kanske tycka var litet märkvärdig; den bestod nämligen av herr Engberg och mig. Vi lyckades ibland med förenade ansträngningar få kammaren med oss. Så var förhållandet i det fall jag nu talar om. Herr Engberg och jag uppträd-

Om antagande av ett världsspråk.
(Forts.)

Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)

de emot förslaget, och vi fingo andra kammaren med oss. Det var det, som herr Lindhagen hade så svårt att förlåta mig.

Jag får emellertid erkänna, att själv står jag på samma standpunkt nu, som jag gjorde då, och jag har endast att säga, att jag mycket väl förstår herr Lindhagen och några med honom, som äro ideologer och som tycka, att det skulle vara alldeles utmärkt, om vi på kongresser etc. kunde uttrycka oss på samma språk, vilket kunde förstås av varje kongressledamot. Nu är jag den förste att erkänna detta. Men det är en sak, och en annan sak är att få något sådant igenom, att få folk att komma överens om det. Tro herrarna, att om en svensk representant uppträder på en mellanfolklig kongress och begär, att där skall fattas beslut om att för framtiden ett gemensamt språk skall användas, en enda människa då reflekterar härfpå? Man kan visserligen tala, på sätt herr Pauli nu utgjutit sig i höga toner, om nyttan därav, men att förmå folk att gå in på att verkligen lära sig esperanto, ido och vad det allt heter är fullkomligt hopplöst. Då är det naturligtvis mera idé att ena sig om ett levande språk, ett ännu befintligt språk. Men tycka herrarna verkligen, att situationen i Europa är sådan, att man skulle kunna förmå — för att icke nämna något bestämt folk — ett folk därute att lära sig ett annat folks språk. Det går helt enkelt icke. Men man kan ju hoppas och antaga, att så småningom på grund av praktiska skäl ett visst språk vinner mera gehör och att det så småningom kan bli praktiskt genomfört såsom världsspråk, så att vi kunna tala det språket, när vi äro tillsammans. Men att fatta ett beslut därom, det upprepar jag, finner jag vara fullkomligt omöjligt. Även om man kunde tala esperanto, så skulle det bli de största svårigheter. Jag har för min del icke hört esperanto talas men jag inbillar mig, att om en engelsman eller en fransman skulle tala det språket, skulle de icke förstå varandra. Jag har åtminstone hört engelsmän tala latin, men icke stämde det överens med det latin jag lärde mig i skolan. Uttalet var ett helt annat och det var omöjligt att förstå vad som sades.

Varför jag nu hoppas, att första kammaren bibehåller den betänksamhetens position, som tillkommer första kammaren och som jag hoppas, att den mycket sällan kommer att avstå ifrån, är därför, att jag icke vill, att svenska folket skall gå ut i det allmänna umgänget i världen och göra sig löjligt genom ett sådant här förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Vrang: Herr greve och talman! En föregående talare har här onämnt, att första kammaren redan vid ett tidigare tillfälle fattat ett beslut i enlighet med vad utskottet nu föreslår, och han ansåg, att logiken fordrade — den logik, som han synes sätta högt värde på — att första kammaren skall göra likadant nu som för tre år sedan, på samma sätt som utskottet gjort. Jag kan för min del icke vara riktigt med i den galoppen. Tiden rör sig ju, och mycket har inträffat på dessa tre år. Bland annat har det inträffat en mycket stor omsättning av medlemmar just i denna kammare, och dessa nya, som kommit hit, få väl lov att hava en annan uppfattning, om de vilja, än den kammaren hade för tre år sedan. Jag är en ibland dessa, som icke voro med då, och jag kan för min del icke vara med om detta förslag, som herr Pauli så varmt talade för — det vore orätt att säga, att han motiverade det, ty jag har i det långa tal han höll förgäves sökt finna några bärande motiveringar.

Herr Pauli skall förvisso säga detsamma om mig, som han sagt om alla de andra, vilka uppträtt emot detta förslag, nämligen att vi icke hava satt oss in i föreliggande problem. Ja, det är en gottköpselakhet, och så mycket värd är den icke! För min del kan jag säga, att jag har ganska grundligt satt mig in i detta förslag, och det har jag bl. a. haft tillfälle att göra genom att såsom

suppleant i första tillfälliga utskottet åhöra de diskussioner, som där förts och därvid jag fått särskild anledning att intressera mig för denna sak.

Jag skall tillåta mig att berätta en liten episod från en större kongress, som hölls i Wien i början av detta århundrade. Där voro lärda män församlade från de stora kulturländerna, men de kunde icke riktigt varandras språk och skulle därför försöka hålla sina överläggningar på latin. Alla kunde latin, alla hade lärt sig latin i skolorna, och det förutsattes, att man även lärt samma uttal på latinet. Det visade sig emellertid, att engelsmännen talade latin på engelska, fransmännen på franska och tyskarna på tyska. De förstodo icke varandra utan finga sluta upp med att tala latin. Uppgiften är riktig, ty jag har fått den direkt ifrån den man, som presiderade vid ifrågavarande kongress. Tro herrarna, att ett språk, vare sig det heter esperanto, ido, volapyk eller vad det vara månde skall kunna gå att lära in i alla världens skolor och därtill med en och samma dialekt, så att när herr A kommer på en kongress, herr B skall tala med en utländsk affärsvän eller herr C har någon annan förbindelse med en utlänning, de kunna göra sig förstådda av varandra? Jag kan icke finna annat, än att hela frågan omöjliggöres redan på grund av de dialektiska förhållandena.

Det vore mycket mera att tillägga i denna sak, men som diskussionen redan dragit ut på tiden, skall jag sluta med att säga, att jag med dessa ord velat lämna en kort motivering, varför jag, herr greve och talman, ber att få biträda dr Anderssons yrkande om avslag å utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över det sätt, varpå den talare, som öppnade debatten, uttryckte sig i denna fråga, ty det måste väcka en viss förvåning, hur fullkomligt oförstående han ställde sig till detta förslag. Han ansåg det såsom något fullkomligt orimligt att överhuvud taget kunna tänka sig, att ett språk, vare sig esperanto eller något annat konstgjort språk, skulle komma att allmänt läras i skolorna. Jag kan försäkra den ärade talaren, att om han får leva tillräckligt länge, lär han nog få uppleva en hel del saker, som nu synas vara minst lika omöjliga som han anser det vara att lära ett sådant språk.

Om den förste ärade talaren hör till dem, som i likhet med mig har någon liten erfarenhet av, hur ofantligt svårt det är för närvarande och i första hand beträffande arbetareklassen att öva något internationellt umgänge, och varit i tillfälle bevittna, hurusom medlemmar av sådana smånationer, som nu t. ex. den svenska eller någon av de skandinaviska nationerna, på de internationella kongresserna verka synnerligen bortkomna, när de stora engelsmännen, som anse, att det egentligen icke behövs något annat språk i världen än engelska, uppträda, eller haft någon känning av, hur ofantligt nödvändigt för att icke säga ofrånkomligt det är att få fram någon möjlighet även för de människor, som icke äro i den lyckliga omständigheten att i våra skolor eller högskolor ha fått lära sig en del av dessa nu levande språk och därigenom kunna klara sig, om den ärade talaren, säger jag, hade haft någon liten inblick på detta område, tror jag icke, att han hade uttalat sig på ett så överlägset eller i varje fall ringaktande sätt om den sak, som här föreligger, som han nu gjorde.

Det är ett livsvillkor, särskilt för arbetareklassens internationella förbindelser, att de här söka sig fram till en möjlighet, som det för gemene man icke är oöverkomligt att tillägna sig. Jag tror sålunda icke, att denna sak är så omöjlig, utan att den är någonting som tvingar sig fram. Sedan må det bli det ena eller det andra språket. För min del har jag den uppfattningen, att det måste bliva ett mer eller mindre konstgjort språk, som vi komma fram till, och då det nu endast är fråga om att undersöka möjligheterna därför, så får jag säga, att det vittnar om en ovanlig grad av konservativ uppfattning även för denna ärade

*Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)*

Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)

församlings vidkommande, när man anser, att detta förslag är något som är så omöjligt, att man icke ens vill vara med om det.

Den näst föregående talaren ansåg, att det tillkommit en del medlemmar i denna ärade kammare, sedan vi behandlade denna fråga sist, och att de hade rätt att hava en annan uppfattning. Det är alldeles riktigt. Men det skulle vara märkvärdigt, om utvecklingen gått därhän i denna församling, att den blivit allt omöjligare och omöjligare för sådana frågor, som t. ex. den här föreliggande.

Det förefaller mig, som om det finnes mycket starka skäl för att här tillmötesgå utskottets framställan, och jag vill särskilt erinra om, att frågan om ett internationellt hjälpspråk under den allra sista tiden har rönt ofantligt mycken uppmärksamhet och varit föremål för mycket intresse inom olika länder. Då man kommer ihåg, att till och med engelsmännen, som förut ansett det vara onödigt att lära sig något annat språk än engelskan, nu börja intressera sig för ett konstgjort språk, förstår man, att saken är av den betydelsen, att den tränger sig fram till lösning. Det är bara fråga om, hur länge man skall kunna förhindra, att något praktiskt göres för att ordna denna fråga.

Vad jag verkligen icke kan dela utskottets uppfattning om, det skulle vara, att Nationernas förbund är den institution, som skall lösa denna fråga. Jag tycker, att man ger Nationernas förbund så mycket uppgifter, att det kommer att överstiga dess förmåga — som f. ö. är ganska minimal. Men då utskottet i alla fall har sagt, att frågan antingen skall hänskjutas »till Nationernas förbund eller annorledes» utredas, och då jag givetvis här lägger huvudvikten på uttrycket »annorledes», kan jag utan vidare betänkande ansluta mig till utskottets utlåtande, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Fröken Hesselgren: Jag skall icke med många ord förlänga diskussionen. Jag vill endast framhålla, att den kongress i Wien, där man talade latin, måste ha bestått av en rätt obegävd församling, om man ej förstod varandra, när det årligen samlas esperanto- och idokonferenser med folk från alla möjliga nationer, där det går alldeles utmärkt att förstå varandra. Det kan ju bero på, att de moderna konstgjorda språken äro byggda på ett sådant sätt, att de ej äro så lätta att förvanska som det gamla latinet, men det vill jag lämna därhän.

Jag tror emellertid, att det är en allvarlig och viktig sak, att man får fram ett medel att tala med varandra i våra tider. Vi få komma ihåg, att det icke längre är fråga bara om en liten klick välbärgade människor, vilka ha råd att skaffa sig språkkunskaper, som resa till främmande länder för att besöka kongresser, där viktiga beslut fattas, utan också om människor, som ej haft tillfälle till språkutbildning och som behöva en möjlighet att kunna tala med varandra. Det är ur den synpunkten jag tror, att man, även om svårigheterna äro stora, gör klokt i att försöka få fram något på denna väg.

Jag vill också som slutpunkt säga, att jag en gång varit med om — det var för några år sedan — den första internationella arbetarskekonferensen i Washington, och den var så sammansatt, att varje anförande måste hållas på fem språk. Jag satt en kväll och hörde på det viset 60 anföranden.

Herr greve och talman! När man genomlidit en sådan kväll, kan man icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pauli: Av dem, som yttrat sig i denna debatt, har herr Hederstierna varit den, som fällt det hårdaste omdömet om det framlagda förslaget. Han ansåg, att första kammaren skulle göra sig löjlig, om den bifölle utskottets hemställan. Första kammaren har ju emellertid redan en gång enligt hans uppfattning gjort sig löjlig, och jag tror, att kammaren med största sinneslugn skulle

kunna upprepa detta steg, i synnerhet som vi därvid skulle komma i ganska gott sällskap. Jag vill erinra om, att när förslaget först framlades i Nationernas förbund, var det lord Robert Cecil såsom delegerad för Sydafrika och dessutom ombud från 10 andra stater som framburo det och som alltså vid det tillfället gjorde sig löjliga i herr Hederstiernas ögon. För övrigt vill jag fråga herr Hederstierna om en sak. Det är ju så, att vi fått ett gemensamt telegrafalfabet för olika nationer. Vi ha också en gemensam signalkodex för olika handels- och krigsflottor. Jag undrar, om herr Hederstierna även skulle ha stämplat dessa åtgärder, då de först föreslogos, såsom löjliga. Jag kan för min del icke finna annat, än att det framlagda förslaget endast är ett försök att fortgå på samma väg.

*Om antagande
av ett världsspråk.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Fröken Hesselgren sade, att när man genomlidit en sådan kväll som den hon omnämnde, måste man vara med om en dylik framställning. Jag frågar: Hur många generationer skall mänskligheten genomlida, innan den kommer fram till något resultat på denna väg? När man hört de föregående talare, som varit mot denna sak, finner man, att det är den rena negativismen. De erkänna, att det är fullkomligt på tok, som det nu är, men det kan ej ske något. Det kan ej här bli fråga om något av de stora levande språken. Av politiska skäl medger man. Alla levande språk äro ju dessutom oerhört konstgjorda, stendöda kan man säga, för alla, som icke haft något av dem till modersmål.

Ett konstgjort språk duger ej heller, ty det har ingen nationell själ. Jag frågar då: Vad vilja ni? Vilja ni upprätthålla det närvarande tillståndet? Vad vilja särskilt svenskarna? I min motion står: »Särskilt det svenska folkets stora flertal är undanträngt, lamslaget på grund av vårt språks betydelselöshet i världen. Våra tankar äro vannäktiga, våra förbindelser omöjliggjorda, vår demokrati bakom flödet. Svenskarna borde ej stillatigande finna sig längre i denna permanenta nattfrost över sina utvecklingsmöjligheter.»

Men just här upptråda ni och synas tycka, att det är alldeles utmärkt, att vi äro utestängda. Ni vilja ej bereda svenskarna möjlighet till andlig gemenskap med den övriga världen. Några personer, som kunna litet grand eller tro sig kunna franska, tyska eller engelska, äro utslagsgivande, och frågar man dem: böra icke alla människor hava tillfälle till någon gemenskap med den övriga världen — bönder, tjänstemän och arbetare — borde icke även de få vara med i den internationella sanfärdseln, så tänka dessa personer, som lärt sig litet på grund av sin privilegierade ställning, inom sig: behöver jag det? Nej, jag reder mig, säger något undermedvetet. Och så förklarar man: nej, det behövs ej. Men man tänker icke på de andra.

Jag skall berätta en liten episod. För några år sedan var jag inbjuden att hålla föredrag på en tillställning, som arbetarnas bildningsförbund höll i Sundbyberg. Det var föredrag, deklamation, sång och musik. Bland annat hade — det var under världskriget — inbjudits dit en ung ungersk violinspelerska, som ej kunde ett ord svenska. Jag vet icke, var man hade fått tag i henne, men hon spelade utmärkt och väckte stor entusiasm. Efteråt var det servering av kaffe i ett rum bredvid. Vi voro några som gingo in dit och slogo oss ned, och då fingo vi bevittna, hur denna ungerska dam var inbegripen i ett fullkomligt flytande samtal med två svenska arbetare. De talade esperanto, som de lärt i var sitt land. Om ett sådant lättlärt språk inlärdes i alla världens skolor, skulle en sådan tilldragelse bliva all-daglig.

Vart vill nu t. ex. herr Andersson komma? Icke kan han väl föreställa sig, att alla skola lära sig engelska, franska eller tyska? Det skulle då vara engelska, men han har själv sagt, att det stöter på politiska omöjlig-

Om antagande
av ett världs-
språk.
(Forts.)

heter. Om däremot alla människor få lära sig ett lättlärt hjälpspråk vid sidan av sitt modersmål, få de också mycket större tillfälle att lära sig främmande språk än nu. Då kunde en arbetare lätt taga anställning utomlands och då komma in även i det landets modersmål. Nu äro utrikes resor och internationellt samråd ett privilegium för några få. Men ändå komma de ingen vart, herr talman, ty gäller det någon, som inlärt något av de tre hitintills dominerande språken, kommer han icke fram i den övriga världen med dess skilda länder och världsdelar.

Därför har också i Nationernas förbund denna fråga väckts från en hel mängd nationer, särskilt sådana, vilkas språk ej gör sig gällande, och det har framhållits i den utredning, som generalsekretariatet i Nationernas förbund gjort, att man ställt sig ytterst sympatiskt mot denna tanke. Av de medlemmar i förbundet, som äro från Asien, ha flera framhållit, att det är en stor rörelse i Asien för denna sak, och man kan ej i längden finna sig i att med de största oppoffringar nödörfligt lära sig europeiska språk.

Denna tanke att väcka förslag om ett världsspråk kom för mig först år 1910 på den stora internationella socialdemokratiska världskongressen i Köpenhamn. där vi voro över 1,000 ombud. Där hade de skandinaviska representanterna placerats på läktarna. Nere i salen sutto de stora språkfamiljerna, och det var ett föga tystlåtet sällskap. De voro icke så lugna som vi, utan pratade på sina olika tungomål. På kongressen fick icke talas andra språk än tyska, franska och engelska, och dessa översättas till varandra, och fastän det endast var tre språk, var det outhärdligt.

När man skulle skiljas, skulle en av de närvarande tacka å skandinavernas vägnar för värdskapet, och det var herr Branting. Han tog sig det orådet före att utom dagordningen tala på svenska. Det var första gången, som denna stora massa av skandinaviska representanter, med några få undantag, hörde något som de förstodo. Man kan ju ej, när man tackar värden, uttala några särskilt märkvärdiga saker, men varje sak Branting sade, väckte fullständig hänförelse hos dessa åsidosatta människor på läktaren. De reste sig och applåderade, och för första gången blev det absolut tyst nere i salen bland språkfamiljernas överklass, vilka hade upptäckt ett nytt folk där uppe i språkfamiljernas underklass. Detta gjorde ett sådant intryck, åtminstone på mig, att 1911 kom min första världsspråksmotion. Det var således en praktisk motion och icke ideologi, herr talman.

Herr Hederstierna sade, att vi göra oss löjliga, om utskottets hemställan biträdades. Om någon läser detta protokoll om 50 eller 100 år, så kommer säkerligen herr Hederstierna att framstå som den löjligaste figuren vid detta tillfälle, det är jag fullkomligt övertygad om. Herr Hederstierna kan såsom diplomat säkerligen något språk, t. ex. franska. och jag har också hört herr Hederstierna tala franska vid en bankett. Man kunde ju förstå, att det skulle vara franska, men icke fick jag det intrycket, att det var någon själ i det, ty det var ren svensk-franska, mina herrar.

Herr Vrang sade, att det blir en sådan språkförbistring på grund av olika uttal. Men varför icke då avskaffa skolundervisningen i tyska, engelska och franska, ty om det t. ex. talas svensk-franska, förstås det enligt herr Vrang ej av andra nationer, som tala franska o. s. v. efter sitt tungomål. Herr Vrang bevisade ingenting. Han gick tillbaka till en församling, som talade latin, och där ingen kunde riktigt förstå den andra. Även på den tiden var det så, att de voro hänvisade till detta svåra språk, som säkerligen av de flesta ej behärskades. Annorlunda är det nu. Nu står egentligen striden mellan ett konstgjort språk — esperanto eller reform-esperanto, kallat ido -- och engelska. Frågan har praktiskt utkristalliserat sig därhän. Generalsekretariatet i folkförbundet, som gjort en stor utredning, säger, att även esperanto är talat så

mycket, att det kan betraktas som ett levande språk, har smidighet och utvecklingsmöjlighet samt egen akademi, så att det kan räknas med som levande språk.

En del av de gamla levande språken äro för övrigt konstgjorda, t. ex. ryska språket, som tillverkats av en enda person genom att sammanföra olika munarter, såsom det berättats för mig, och tyska riksspråket är även i viss mån sammanfört från olika munarter. Och för övrigt, när barnet ligger i vaggan, kan det icke sitt modersmål, men det pluggar modern i barnet, när hon lutar sig över vaggan, och därför kallas det modersmålet. Det finns icke något medfött språk; allt är konstgjort.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Herr Borell: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall ej mycket förlänga debatten men jag vill säga några ord för att angiva skälen, varför jag ansett mig böra biträda den mening, som är utskottets enhälliga.

Jag biträdde denna mening även vid ärendets föregående behandling i kamraren. Jag förstår mycket väl, att många, särskilt de, som ej tänkt på denna sak närmare, ha den uppfattningen, att hela denna sak är en utopi, att det går aldrig att genomföra ett gemensamt internationellt språk, och att det därför ej är lönt att kasta ner någon ansträngning därpå. Jag har för min del en annan uppfattning. Jag tror visserligen ej, att man på en gång kan skapa ett internationellt språk, men jag tror — och det stöder jag på de upplysningar jag fått angående det alltjämt stigande intresse för ett konstgjort internationellt språk, som faktiskt råder i världen, även i de stora kulturländerna — att denna sak kommer att tränga sig igenom.

Jag tror, som jag sade, icke, att ett internationellt språk kan genom beslut eller överenskommelser på en gång tillskapas, men jag tror, att i början en del praktiska män, affärsmän, patentmän och andra komma att använda sig av detta hjälpmedel, och att det kommer att för dem medföra en ofantlig fördel. Jag skall taga ett exempel. Jag talade om patentmännen. Efter hand komma allt flera länder med i den internationella industriella verksamheten, och patentbyråerna skola å sina klienters vägnar söka patent i ett stigande antal länder med olika språk. Detta erbjuder för närvarande stora svårigheter. Om man nu hade ett språk, som — även om det icke vore allmänt antaget som internationellt språk — dock vunnit en viss stigande utbredning och kunde talas och förstås på vissa centrala platser i de olika länderna, skulle denna verksamhet därigenom oerhört underlättas. Det är nu faktiskt så för övrigt, att en svensk som kan tala esperanto eller ido och reser ut i världen, kan göra sig förstådd åtminstone överallt vart han kommer i de större städerna i Europa och Amerika. Det finns nästan överallt esperanto- och idoklubbar, som han kan söka upp och där man kan hjälpa honom till rätta.

Man kan alltså ej förneka, att denna fråga har en stor praktisk betydelse, och det förvånar mig, att man kan använda det skälet häremot, att denna strävan, som dock är synnerligen framträdande och, som sagt, växer dag för dag ute i världen, kan betraktas som löjlig. Man kan ju betrakta den som en utopi och förstå, att det tager lång tid ännu tills man hinner målet, men jag tror icke, att man lyckas slå ihjäl denna strävan med löjets vapen.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandlingen varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Om antagande
av ett världsspråk.
(Forts.)*

Om uttagande av ett världs-språk. Herr *Höderstierna* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

(Forts.) Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 38.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 107 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 27, i anledning av kamrarnas återremiss av punkt 1 av statsutskottets utlåtande nr 18 angående anslagen till lots- och fyrväsendet; samt

nr 28, i anledning av väckt motion angående ålderstillägg åt aktuarien i generaltullstyrelsen K. A. Törnell;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt arbetaren vid riksbankens sedeltryckeri K. F. Brodd;

nr 24, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående uppförande av bostadshus vid Tumba bruk m. m.; samt

nr 25, i anledning av väckta motioner om understöd åt efterlevande till vissa värnpliktiga, vilka omkommit vid en järnvägsolycka vid Jörlanda;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undantag från gällande bestämmelser för bidrag från norrländska avdiktningensanslaget beträffande ett företag, avseende reglering av Keräsjoiki och Vuomajoki vattendrag i Karl Gustavs socken av Norrbottens län;

nr 16, angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om skyldigheten att underhålla enklare vägar; samt

nr 17, i anledning av väckt motion om utsträckt befogenhet för Kungl. Maj:t att bevilja betalningsansstånd eller annan lättnad för köpare av kronojord; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion nr 122, angående förenklade bestämmelser för utbetalande av automobilskattemedel till rikets väghållningsdistrikt.

Herr **Boman** erhöi på begäran ordet och anförde: Jag får hemställa, att kammaren måtte medgiva, att motionstiden beträffande Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 192, angående statsmonopolet å tobakstillverkningen i riket, utsträcker till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen *E. Svänsson* är på grund av svimningsanfall oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet den 22. 3. 24, vilket härmed intygas.
Stockholm den 22. 3. 24.

Einar Belfrage,
leg. läkare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag och för gårdagen.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,48 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 24 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1925 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.; och

nr 20, i anledning av väckta motioner om rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 183, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av den nyttjanderätt Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningsskogen; och

nr 6, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 344, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om återförande till kronan av rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 10, 27 och 28, bankoutskottets utlåtanden nr 23—25, jordbruksutskottets utlåtanden nr 15—17 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

Greve *Lagerbjelke* väckte en motion, nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för påbörjande av arbetena å statsbanan Jörn—Gubblijaure.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,36 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
